

**YALOVA İLİNDE İKAMET EDEN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ
MUHASABE ETİK ALGISI**

Cevdet KIZIL¹

Vedat AKMAN²

Sultan ARAS³

Naim Onur ERZİN⁴

ÖZET

Bu çalışma, muhasebe etiği kapsamında Yalova ilinde ikamet eden muhasebe meslek mensuplarının muhasebe etik algı düzeyini ve meslek etiğine olan bakış açılarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Yalova'da ikamet eden 40 meslek mensubuna ulaşılmış, 32'sinden geri dönüş sağlanmıştır. Bu bağlamda, uygulanan ankete geri dönüş oranı %80 olmuştur. Elde edilen anket verileri ise SPSS programına girilmiş ve rapor edilmiştir. Araştırma için uygulanan ankette 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan meslek mensuplarının çoğunluğu erkek, 30-39 yaş aralığında, fakülte mezunu, SMMM, 15 yıldan fazla tecrübeli ve 50'den fazla mükellefe sahip bireylerdir. Araştırma sonuçlarına göre, muhasebe meslek mensuplarının genel olarak etik ve meslek etiği kavramlarına duyarısız kalmadıkları ve kendilerini bu konularda sürekli geliştirmeye arzulu bir davranış sergiledikleri belirlenmiştir. Birçok noktada etik kurallara uyulduğu, ancak bir takım spesifik konularda etik kurallara uygun hareket edilmediği tespit edilmiştir.

ABSTRACT

This research was run to determine the ethical perception level and ethics perspective of accounting professionals residing in the city of Yalova. For the study, questionnaire forms were sent to 40 accountants living in Yalova and 32 of them returned the survey sheets. In this context, the return rate of questionnaire as the research methodology is 80%. Research data were then entered to the SPSS program and reports were received. The research questionnaire used 5-point Likert Scale. Most of the questionnaire respondents were male, between 30-39 years old, had undergraduate degrees, titled CPA, had more than 15 years of experience and owned more than 50 clients. According to the results of study, it was determined that accounting professionals in Yalova were generally not insensitive to ethics and professional ethics concepts. They were mainly trying to improve themselves concerning the ethical issues. It is detected that, accounting professionals follow ethical principles at several points. But, ethical guidelines are disregarded on some specific subjects.

1. GİRİŞ

Etik kelimesi Yunanca karakter manasına gelen ‘ethos’ kelimesinden gelmektedir. ‘Ethos’ kelimesinden türetilen ‘ethics’ kavramı ise ideal ve soyut olanı incelemekle meşgul olan bir felsefedir. Etik iyi-kötü, doğru-yanlış gibi doğuştan gelen veya sonradan edinilen manevi değerleri inceler. Etik temelde insanların tüm davranışlarının ve hareketlerinin sebeplerini, etkilerini diğer bir deyişle temelinde ne olduğunu inceler (Aydın, 2002).

Etik kelimesinin ilk olarak 2500 yıl öncesinde ilk Yunan filozoflarından Aristo tarafından kullanıldığı bilinmektedir. İlk kullanım yıllarında işletme yönetimi, işletmecilik, iş ve işçi piyasaları ile endüstriyel konularda ahlaki değerleri incelemiştir. Günümüzde aynı koşullar altında eşit fırsatların sağlanması, müşteri ile ilişkiler, bilgi teknolojilerinin kullanımı ve çevresel etkenler gibi konularda çalışma alanı oluşturmaktadır. Günümüzde etik, erdem ve dürüstlük merkezli bir teori olmuştur (Toraman ve Akçan, 2003).

Etik kavramının felsefeciler tarafından yapılmış pek çok tanımı vardır. Bunlardan en yaygın olanına göre etik, bireylerin toplumsal ilişkiler çerçevesinde nasıl bir hayat istediğinin ve bunun nasıl gerçekleşeceğinin araştırılmasıdır (Kirel, 2000).

Literatürlerde etik kavramı ile ahlak kavramı birbirine karıştırılmaktadır. Etimolojik yapısı itibarı ile aynı kökten gelmekte olan ahlak kavramı Arapça ‘hulk’ kelimesinden türetilmiştir. Hulk, hakların çoğulu anlamına gelmektedir. Hulk, karakter, mizaç manalarına gelmektedir. Bireyin kişisel ve toplumsal davranışlarını inceleyerek kurallar koyar. Etik ise bir nevi ahlakın felsefi olarak incelenmesidir. Etik daha çok bireyin sergilediği davranışların yapıp yapılmaması üzerinde fikirler sunar (Oyman, 1999).

Etik ve ahlak kavramları kapsamından yola çıkılarak, etik hakkında belirli bir meslek grubunun, meslekle ilişkili olarak oluşturduğu kurallardır yargısına varılabilir. Bu kuralların kısıtlayıcı yaptırımları vardır. Meslek gruplarının eğilimlerini belirlerken yetersiz ve ilkesiz olanları dışlar. Meslek içi rekabeti düzenler ve hizmet standartlarını koruyarak mesleki ilkelerin ayakta tutulmasını ister (Beren, 2001).

Meslek etiği, bir mesleğin uygulanışı aşamalarında sergilenen tavır ve davranışların toplum yararı gözetilerek uygulanması olarak da tanımlanmaktadır. Meslek etiğinin kuralları evrenseldir. Meslek mensubu dünyanın neresinde olursa olsun bu kurallara uymak zorundadır. Meslek etiğinin temelinde meslek mensubunun diğer insanlarla ilişkisi yatar. Bu ilişki meslek mensuplarının birbirleri ile olan kişisel ilişkisini de belirli kalıplar çerçevesinde sınırlar ve yönlendirir (Aydın, 2002).

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Günümüzde her meslekte, meslek mensuplarından mesleğini yerine getirirken bir takım kişisel, mesleki ve ahlaki nitelikler istenmektedir. Meslek mensuplarının bu özellikleri üzerinde barındırmasıyla hem mesleğin hem de meslek mensubunun gelişiminin sağlanacağı düşünülmektedir (Aymankuy ve Sakarya, 2003). Muhasebede etik, yasalara uygun işlemleri yaparak toplumun halihazırdaki değerlerini göz ardı etmemektedir. Diğer bir deyişle, muhasebe meslek mensubu mesleğini toplumun ahlaki değerlerine göre biçimlendirir ve mesleğini uygularken bu değer yargılarına önem vererek topluma güven sunar (Gül ve Ergün, 2004).

Muhasebe mesleğinin ahlaki temellendirilmesi ile ilgili yapılan diğer bir tanım ise, meslek mensubunun kendi kendini kontrolünü, dürüstlüğü ve bağımsızlığını ifade eder. Başka bir ifadeyle, muhasebe meslek etiği, muhasebe meslek mensubunu belirli standartlara bağlayarak onun müşterilere, halka ve diğer uygulamacılara karşı ahlaki davranışlarla hizmet etmesini istemektedir. Yapılan hizmeti uygulayan meslek mensubu yeterli sorumluluğu barındıran, güvenilirliğini ispatlamış, doğru ve tarafsız davranışlar sergileyen kişi olmalıdır. Diğer taraftan toplumun da muhasebe meslek mensuplarından bazı beklentileri vardır. Kısaca, muhasebeci ve denetçilerin topluma karşı da sorumlulukları vardır (Çiftçi ve Çiftçi, 2003).

Muhasebe meslek etiğinin gelişmesinde, muhasebe mesleği hakkında edinilen bilgilerin şüphesiz etkisi vardır. Meslek mensubu ile işletme arasında mesleği ile alakalı anlaşılabilirlik, güvenilirlik, karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık disiplinleri olması gerekir. Bu bilgiler ışığında denilebilir ki, muhasebe meslek etiğinde yalnız meslek mensubunun değil, muhasebe mesleğinin bilgilerinin de önemli rolü vardır (Gül ve Ergün, 2004).

Tüm meslek mensupları meslek etiğini kendi meslek grubunun özelliklerine ve toplumun ahlaksal değerlerine uygun bir şekilde uygulamak zorundadır. Kendi ahlak kültürünü oluşturan meslek mensubu ise, bunu dünyanın her yerinde uygulamalıdır. Meslek etiği genellikle meslek mensuplarının kişisel özelliklerine ve ahlaki temellerine dayandığı için kişinin uygulayabildiği davranışlarla sınırlı kalabilmektedir. Meslek mensubunun değerleri toplum, çevre ve mesleki eğitim sistemi ile de şekillenebilmektedir. Muhasebe mesleğinde etik, diğer meslek gruplarına göre daha önemlidir. Çünkü muhasebe mesleği tüm meslek grupları ile ilişkilendiği için, muhasebecilerin faaliyetlerini sürdürdükleri esnada yaptıkları davranışlar toplumun büyük bir kesimini etkilemektedir. Bu durum, muhasebe meslek mensubunun ülkedeki ekonomik, siyasal ve hatta sosyo-kültürel değerleri doğrudan etkilediğini gösterir. Meslek mensubunun etik kurallara bağlılığı tüm bu yapıları olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bu bilgiler çerçevesinde bakıldığında, muhasebe meslek mensubunun diğer meslek gruplarını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemesi onun hassas değerler taşıması gerektiğini vurgulamaktadır (Selimoğlu, 1997).

2. LİTERATÜR TARAMASI

1987'de Armstrong, muhasebe meslek mensupları ve muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırma sonucunda etik yargıların mezun veya halen eğitim alan öğrencilerin üzerinde yetişkinlerinden daha kuvvetli olduğunu açıklamıştır (Armstrong, 1987).

1991'de Stanga ve Turpen'in çalışmaları muhasebe son sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma, muhasebe öğrencilerinin etik ikilem ile karşılaştıklarında hangi kararları verdikleri üzerinde durmuştur. Araştırmanın sonucuna göre, öğrencilerin muhasebe mesleğini uygularken karşılaşacakları ikilemelerde etik tavır sergileyecekleri belirtilmiştir. Ancak bazı öğrencilerin bu tür ikilemelerde ne yapacaklarına karar verirken kuşku yaklaşacakları gözlemlenmiştir. Araştırmaya göre muhasebe eğitimi alan öğrencilerin meslek ile alakalı etik değerlerini geliştirmek için onlara uygun ödevler verilmelidir. Yine araştırmadaki diğer bir bulguya göre, etik davranışların cinsiyete göre farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (Stanga ve Turpen, 1991).

1994'de Shaub muhasebe meslek mensupları ve muhasebe meslek öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada demografik değişkenlerin önemli olup olmadığı üzerinde bir takım araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmanın sonucunda yaş ve eğitimin ahlaki yargılarla ilişkisinin baskın olduğu görülmüştür. Başarı seviyesi yüksek olan kız öğrencilerin etik değerleri daha yoğun kabullendiği görülmüştür (Shaub, 1994).

1997'de Eynon, Hills ve Stevens da küçük ölçekli firmalarda çalışan muhasebeciler üzerinde etik değerler üzerine araştırma yapmıştır. Yapılan çalışmada küçük ölçekli firmalarla iş yapan muhasebecilerin etik değerlere hassasiyetinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Yine kadınların etik değerlere erkeklerden daha sadık olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca yaşı büyük olan meslek mensuplarının daha etik olduğu bulunmuştur. Liberal olanlar muhafazakar olanlara göre etik değerlere daha bağlı görülmüştür. Eğitim hayatı içerisinde etik dersi alanların yıllar geçse bile etik değerlere daha bağlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular işletmecilerin etik dersi almaları gerektiği hususunu desteklemiştir (Eynon, Hills ve Stevens, 1997).

2001'de Cohen, Pant ve Sharp tarafından Kanada'da işletme öğrencileri ve muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan araştırmada bireylerin etik kararlar vermedeki farklılıkları gözlemlenmiştir. Araştırma üniversite eğitiminin ilk yıllarındaki öğrenciler, son sınıf öğrencileri ve meslek

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzın

Volume 8 (1) 2015, 6-31

mensupları üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre üniversite eğitimine yeni başlayan öğrenciler ile eğitimin son sınıfındaki öğrenciler arasında ciddi farklılıklar gözlemlenmiştir. Eğitimin son sınıfındaki öğrencilerin muhasebe meslek mensuplarına göre daha etik olduğu belirlenmiştir (Cohen, Pant ve Sharp, 2001).

2001 da O'Leary ve Radich, Avustralya'da muhasebe etiği dersi alan son sınıf öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada muhasebe öğrencilerinin sınavda kopya çekmek, bazı durumlarda ihbarcı olmak veya bir kamu kuruluşunu ya da hissedarını dolandırmak için rüşvet almak gibi durumlarda ne yönde hareket etmeyi tercih ettikleri incelenmiştir. Yapılan anketin sonuçlarına göre, bazı öğrencilerin rüşvet, kopya ve ihbar etme gibi davranışlar içerisinde olabileceği, fakat yakalanma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda bu oranın düştüğü ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına cevap veren erkek öğrencilerin cevapları ile kız öğrencilerin cevapları arasında da farklılıklar mevcuttur. Araştırma bulgularına göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre dört kat daha fazla etik davranışlar sergilemektedir. Sonuçlara göre, etik eğitiminin verilmesi oldukça önemlidir (O'Leary ve Radich, 2001).

2003 yılında Şınga Muğan ve Atay ise, Türk kız ve erkek işletme öğrencilerinin etik davranışlara karşı duyarlılığı ile muhasebe ve işletme konularındaki etik ikilemlerini incelemiştir. Öğrenciler daha önce aldıkları muhasebe ve etik dersleriyle hayatta karşılaşılabilecekleri ikilemlere karşı donanımlı ve sorunlarla başa çıkabilecek düzeydedirler. Dersi alan öğrencilerin cinsiyete göre farklılıkları gözlemlenmemiştir. Fakat işletme ile ilgili senaryolarda önemli farklılıklar gözlenmiştir. Kız öğrencilerin etik değerlere erkek öğrencilere göre daha duyarlı olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler ise, kız öğrencilere göre etik değerlere uyulmadığı durumlarda verilmesi gereken cezaların sertliğinin daha fazla olması gerektiğini savunmuşlardır. İşletmelerde ise cezai yaptırımların eşit düzeyde olması gerektiği savunulmuştur (Şınga Muğan ve Atay, 2003).

2004 yılında Landry, Moyes ve Cortes muhasebe meslek mensuplarına geniş kapsamlı bir araştırma uygulamıştır. Muhasebe mesleğine yönelik eğitim alan veya almayan kız ve erkek İspanyol öğrenciler de çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, mesleki eğitim ile cinsiyet kapsamında etik algı hususunda birçok farklılık tespit edilmiştir (Landry, Moyes ve Cortes, 2004).

2005'de Aymankuş ve Sarioğlan ise, Türkiye'de muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğine yaklaşımlarını incelemiştir. Araştırma, Balıkesir ili içerisinde yaşayan yüksek eğitim seviyesine sahip muhasebe meslek mensuplarının etik değerlere yaklaşımları arasında farklılık olduğunu ve karar birliğine varamadıklarını tespit etmiştir. Etik değerlerin mesleki yaşamda uygulanabilirliği konusunda meslek mensupları farklı fikirler sunmuşlardır (Aymankuş ve Sarioğlan, 2005).

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

2005'de Ergün ve Gül, Balıkesir il merkezinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına yönelik yaptıkları araştırmada, meslek mensuplarının en çok önem verdikleri etik ilkelerin dürüstlük, mesleki bilgi ve yeterlilik, güvenilirlik, yasalara bağlılık, sır saklama, şeffaflık ve mesleki sorumluluk olduğunu tespit etmişlerdir (Ergün ve Gül, 2005).

2005 yılında Tükenmez ve Kutay, Türk toplumu açısından muhasebe meslek mensubunun ahlaki prensiplere duyarlılık düzeyini incelemiştir. Meslek mensubunun farklı koşullar altında sergilediği davranışları etkileyen faktörler belirlenmek istenmiştir. Tükenmez ve Kutay'ın araştırmasının sonucuna göre, Türk toplumunun gözünde muhasebe meslek mensubunun ahlaki ilkelere duyarısız olduğu düşüncesinin yaygın olduğunu gözlemlenmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının aldığı kararlar ve her bir olay için üzerlerindeki baskının yapmış olduğu etki, bu noktada algı ve bakış açısını etkilemektedir (Tükenmez ve Kutay, 2005).

2006'da Özbirecikli ve Ural, muhasebe meslek mensuplarının karar alma sürecinde etik ve sosyal sorumluluğa verdikleri önem seviyesini ölçmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırmada muhasebecilerin verdikleri kararlarda olayların sonuçlarından çok olayların temelinde yatan niyetleri daha fazla önemsedikleri görülmüştür. Ayrıca, muhasebe meslek mensuplarının iş deneyimleri arttıkça meslek etiğine yönelik daha fazla yargılama eğiliminde buldukları gözlemlenmiştir. Bunun yanında, cinsiyetin de etiksel algı üzerinde farklılaşmaya sebep olduğu anlaşılmıştır (Özbirecikli ve Ural, 2006).

2008'de Kutlu tarafından Erzurum ve Kars illerinde yapılan araştırmada, muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları etik ikilemlerin yoğunluğu incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları ikilemler gelir, yaş ve müşterilerin portföyüne göre farklılık göstermektedir. Ayrıca, etik ikilemlerle ilgili sorulara verilen cevaplarda meslek mensuplarının eğitim ve yaş seviyelerinin de etki ettiği görülmüştür (Kutlu, 2008).

2008 yılında Kutlu'nun yaptığı araştırmada muhasebe meslek mensuplarının yaşadığı ikilem seviyesi belirlenmek istenmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda muhasebe meslek mensuplarının etik ikilemler yaşadığı, ancak bu ikilemlerin düzeyinin meslek mensuplarının gelir, yaş ve müşteri gibi değişkenlere göre şekillendiği gözlemlenmiştir. Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, müşteri sayısı ve aylık gelir seviyesi gibi etmenler ikilem yaşama hususunda etkili olmaktadır (Kutlu, 2008).

2009 yılında Ertaş ve Coşkun, orta ölçekli işletmelerle iş yapan 90 bağımsız denetçinin ve iç denetçinin ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından tespit edilen etik kuralları algılama düzeylerini araştırmıştır.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Araştırmaya göre, meslek mensuplarının bağımsız denetçi veya iç denetçi olarak çalışmaları, unvan farklılıkları ve mesleki tecrübeleri meslek etiğine karşı değer yargılarını etkilemektedir (Ertaş ve Coşkun, 2009).

2009 yılında Fleming, Romanus ve Lightner çalışmalarında denetçilerin ve şirketler muhasebecilerinin karşılaşabileceği etik ikilemleri ve muhasebe etiği ikilemlerinin muhasebe öğrencileri üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre muhasebe eğitimi alan öğrencilerinin etik değerlerinin şirket standartlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Muhasebe eğitimi veren akademisyenler ise, muhasebe dersinde anlatılan etiğin meslek hayatı içerisinde karşılaşılan ikilemlere karşı karar vermede yetersiz olduğunu söylemiş ve verilen eğitimin daha çok geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Fleming, Romanus ve Lightner, 2009).

2010 yılında Kurnaz ve Gümüş, muhasebe mesleği ile etik olmayan davranışlar arasındaki bağı belirleyebilmek için muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmaya göre, verilen anket sorularını cevaplayan öğrencilerin büyük çoğunluğu, muhasebe mesleği ile ilgili etik olmayan davranışları doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin etik değerler üzerindeki kanıları sınıflarına göre farklılık göstermiştir. Üst sınıflarda olan öğrencilerin bu sorular için verilen cevaplarda daha hassas oldukları gözlemlenmiştir (Kurnaz ve Gümüş, 2010).

2010'da Sakarya ve Kara, muhasebe meslek mensupları üzerinde muhasebe meslek etiğine yönelik düzenlemelerle alakalı araştırma yapmışlardır. Balıkesir, İstanbul, Bursa ve İzmir illeri kapsamında yapılan araştırmada bölgelerin demografik yapısının etik değerler üzerinde farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (Sakarya ve Kara, 2010).

2012'de Özkan ve Hacıhasanoğlu, Yozgat ilinde yaptıkları çalışmada muhasebe meslek mensuplarının kişilik özelliklerinin muhasebe etiği ile ilgili sergiledikleri tavırlarda farklılıklara sebebiyet verdiğini belirlemiştir (Özkan ve Hacıhasanoğlu, 2012).

2012'de Güney ve Bozkurt, yaptıkları araştırmayla muhasebecilerin yalnızca parasal nedenlerle değil, aynı zamanda iş stresi, iş yoğunluğu, yalnızlaşma ve benzer nedenlerle de etik dışı davranışlar sergileyerek hile yaptıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, yapılan araştırma ile muhasebecilerin saygınlığının azalmakta olduğu vurgulanmıştır. Bu amaçla, Güney ve Bozkurt muhasebede etik ve hile konusuyla ilgili Erzurum ilinde anket metodolojisini kullanarak bir çalışma yapmışlardır. Araştırma bulguları, etikle ilgili geçmiş sorunların halen devam ettiğini, hatta muhasebecilerin aşırı iş yoğunluğundan dolayı durumun daha da kötüleştiğini göstermiştir. Ayrıca, çalışmaya göre muhasebe meslek mensuplarının genel olarak bir etik komitesi kurulmasına sempatik yaklaştıkları ve aslında vergi hukukundaki

boşluklardan yararlanmaya niyetli olmadıkları tespit edilmiştir (Güney ve Bozkurt, 2012).

2012’de Sanchez ve Zhang, yaptıkları araştırmayla finansal hile vakalarını incelemişlerdir. Çalışmaları, etik dışı bir husus olan vergi kaçakçılığının arttığını göstermiştir. Aynı zamanda Sanchez ve Zhang, hile ve etik dışı davranışların ekonominin kırılmalık gösterdiği zamanlarda ortaya çıkma ihtimalinin daha yüksek olduğunu vurgulamışlardır (Sanchez ve Zhang, 2012).

2012’de Hansen ve Klamm, öğrencilerin muhasebe hile riskini değerlendirme kapasitesi ölçen bir çalışma yürütmüşlerdir. Belirtilen araştırma, birçok öğrencinin muhasebe hile riskini değerlendirme ve ölçmede başarısız olduğunu gözler önüne sermiştir. Yazarlar, öğrencilerin hile riskini daha iyi analiz edebilecek şekilde yetiştirilmelerini ve aydınlatılmalarını önermiştir (Hansen ve Klamm, 2012).

3. UYGULAMA

Araştırma kapsamında Yalova ilinde ikamet eden 40 muhasebe meslek mensubuna ulaşmak hedeflenmiştir. Anket metodolojisi uygulanan 40 meslek mensubunun 32’sinden geri dönüş olmuştur. Anket çalışmasında 5’li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular daha SPSS paket programında değerlendirilmiş ve ilgili istatistiki raporlar elde edilmiştir. Araştırmanın yürütülmesinde kullanılan anketler internet üzerinden ve muhasebecilerin ofisleri gezilerek dağıtılmıştır. Ofis ziyaretleri neticesinde dağıtılan anket formları, sonuçları temin etmek amacıyla birkaç gün sonra yine ofisler gezilerek toplanmıştır. Dağıtılan 40 anketten 32 tanesine cevap alındığından araştırmanın geri dönüş oranı %80’dir.

Muhasebe meslek mensuplarından anketi cevaplayarak araştırmaya katılanların yaş, cinsiyet, eğitim dereceleri, mükellef sayıları, tecrübeleri ve aylık gelirlerine göre özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Anket sorularının tamamına cevap verilmediği için araştırma sonucunda elde edilen veriler yalnızca yanıtlanan soruları içermektedir. Bu sebepten ötürü, araştırmanın örneklem kütlesi ile tablolardaki sayıların bir kısmı arasında farklılıklar mevcuttur.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,***Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin**

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Tablo 1 – Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

	Demografik Bilgiler	f*	%
<i>Cinsiyet</i>	Bayan	8	21,6
	Bay	23	78,4
	Toplam	31	
<i>Yaş</i>	20-29	5	17,4
	30-39	12	33,6
	40-49	9	24,1
	50-59	4	16,5
	60+	2	8,4
	Toplam	32	
<i>Eğitim Düzeyi</i>	Fakülte	19	78,6
	Yüksek lisans	4	15,2
	Doktora	1	6,2
	Toplam	24	
<i>Mesleki Unvan</i>	Yeminli Mali Müşavir (YMM)	2	0,9
	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM)	30	99,1
	Toplam	32	
<i>Mesleki Tecrübe</i>	1-5 yıl	3	9,7
	6-10 yıl	6	18,1
	11-15 yıl	8	25,7
	15+	15	46,5
	Toplam	32	
<i>Mükellef Sayısı</i>	1-10	2	10,3
	11-20	5	19,8

*f = frekans değeri

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Çevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Tablo 2’de, meslek mensuplarının şirket içi ilişkiler, müşterilerle ilişkiler, görev, sorumluluklar ve meslektaşlarla ilişkilere ilişkin etik algılamaları üzerine elde edilen veriler gösterilmiştir.

Tablo 2. Meslek Mensuplarının Şirket İçi İlişkiler, Müşterilerle İlişkiler, Görev, Sorumluluklar ve Meslektaşlarla İlişkilere İlişkin Etik Algılamaları

(1- Tamamen Etik, 2- Kısmen Etik, 3- Kararsızım, 4- Kısmen Etik Dışı, 5- Tamamen Etik Dışı)

SORULAR	Tamamen Etik	Kısmen Etik	Kararsızım	Kısmen Etik Dışı	Tamamen Etik Dışı
Şirkette çalışan yöneticilerin, sizin etik dışı olarak düşünebileceğiniz davranışlar göstermesine göz yummak	9,3	12	15,7	38,9	24,1
Şirkette başarılı olabilmek için üst düzey bir yöneticinin etik anlayışını benimsemek	8,3	21,3	3,7	39,8	26,9
Şirkette bir yöneticinin şirket menfaatinden çok, kişisel bir yarar sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummak	7,4	27,8	12	9,3	43,5
Şirketteki bir yöneticinin kişisel menfaatten çok, şirkete menfaat sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummak	0,9	6,5	2,8	35,5	54,2
İşe eleman alırken adayın önemli kişilere olan yakınlığına bakmak	51,9	35,2	7,4	1,9	3,7
İşletmede işe alınacak personelin daha önce etik dışı davranışlarının olup olmadığına bakmak	16,7	36,1	9,3	35,2	2,8
Yasal boşlukları mükelleflerin lehine yorumlamak	12,5	27,5	7,5	45	7,5
İş hacmi yüksek olan müşterilerle daha çok ilgilenmek	10	32,5	2,5	35	20
Bir müşteri ile ücret dışında borç-alacak ilişkisine girmek	7,5	30	7,5	45	10

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,***Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin**

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Müşterilerle mahkemelik olmak	17,3	35,6	18,3	15,4	13,5
Müşterilerin herhangi biriyle ortaklık ilişkisi içinde olmak	6,8	5,1	17,1	49,6	21,4
Müşterilere muhasebe mesleği dışında diğer işletme fonksiyonları (pazarlama, üretim, finansman) konusunda herhangi bir katkı sağlamak	3,4	4,3	7,7	23,1	61,5
Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi bulunmasında müşterilere aracılık etmek	22,2	34,2	12	17,1	14,5
Müşterilere aynı Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi ile çalışmaları konusunda tavsiyelerde bulunmak	3,4	2,6	0,9	10,3	82,9
Müşterilere mali bilgi sağlama dışında, daha az vergi ödeme konusunda yardım etmek	5,1	14,5	12	33,3	35
Müşterilerin hesap sonuçları konusunda size yaptığı olumlu yada olumsuz telkinleri dikkate almak	6	6	6	14,5	67,5
Bireysel işler için müşterileri kullanmak	3,4	9,4	8,5	20,5	58,1
İş ilişkisi içine girilen müşterilerle flört etmek	12,8	22,2	17,1	17,9	29,9
Akraba veya tanıdık müşterilere ayrıcalıklı davranmak	26,5	38,5	2,6	17,1	15,4
İş ilişkisi içerisinde olmayan akraba veya tanıdık müşterilerin işlerinin görülmesinde meslektaşlardan kolaylık sağlamalarını istemek	12,8	20,5	25,6	20,5	19,7
Kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda müşterileri yönlendirmeye çalışmak	9,4	17,9	18,8	17,9	30,5
Hareketlerini tasvip etmediği herhangi bir müşteriyi deşifre etmek	29,9	29,1	14,5	13,7	12,8

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,***Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin**

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Müşterinin işletme ile ilgili kaynaklardan ya da avantajlardan yararlanmasını ırk, din, cinsiyet, engellilik, ulusal köken ya da medeni durumu yüzünden engellemek	4,3	7,7	9,4	17,9	60,7
Çalışma saatleri içerisinde kişisel işlerle ilgilenmek	3,4	12,8	14,5	19,7	49,6
İşe gelmemek için gerçeğe aykırı mazeret bildiriminde bulunmak	7,7	14,5	14,5	26,5	35,9
İşletmenin fiziksel kaynaklarını (malzeme, araç-gereç vb.) kişisel amaçlar için kullanmak	12,8	15,5	14,5	16,2	41
Geçerli mazeret dışında iş saatlerini ihlal etmek (Öğle tatilini uzatma, geç gelme, erken ayrılma)	3,4	12,8	14,5	19,7	49,6
Kayıtlar üzerinde değişiklik yapmak veya meslektaşlarını buna yöneltmek	8,5	6,8	6,8	17,9	59,8
Müşterilere ait gizli tutulması gereken bilgileri-sırları (maddi durum, özel bir hastalık vb.) diğer müşteriler önünde açıklamada bir sakınca görmemek	12	10,3	14,5	20,5	42,7
İşyerine alkol alarak veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanarak gelmek	7,7	13,7	10,3	19,7	57,3
Müşterilere ait parayı kişisel işler için kullanmak	6	16,2	6,8	24,8	46,2
Müşterilere olanak olduğu halde konuyu daha iyi anlamalarını sağlayacak materyalleri fazla iş yükü getirir düşüncesi nedeniyle kullanmaktan kaçınmak	5,1	9,4	12	17,9	55,6
Argo terim kullanmaktan çekinmemek	1,7	0,9	6,8	5,1	85,5
İçinde yaşanılan toplumun kültürel değerleriyle alay edercesine beyanlarda bulunmak	2,6	5,1	2,6	30,8	59
Müşteri olanaklarını kişisel çıkar için kullanmak	0,9	0,9	3,4	17,9	76,9

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,***Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin**

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Müşterilere işinin dışında herhangi bir şey satma girişiminde bulunmak	12	13,7	8,5	25,6	40,2
Bilgi ve becerilerini geliştirerek uygun bir mesleki yetenek seviyesini sürdürmek	76,1	1,7	2,6	6	13,7
Mesleki görevlerini ilgili yasalar, düzenlemeler ve teknik standartlara uygun olarak yerine getirmek	89,7	1,7	0,9	3,4	4,3
Uygun ve güvenilir bilgi analizinin ardından, ilgili bilgiyi tam ve açık bir biçimde sunarak tavsiyelerde bulunmak	43,6	28,2	5,1	16,2	6,8
Eğer, yasal olarak zorunlu kılınmamışsa görevleri sırasında elde ettikleri gizli bilgiyi yetki verilmedikçe üçüncü kişilere açıklamak	4,3	4,3	6	3,4	82,1
Astlarını görevleri sırasında elde ettikleri bilginin gizliliği konusunda uyararak	40,2	25,6	13,7	6,8	1,7
Gizliliğin korunmasını sağlamak için astlarının faaliyetlerini izlemek	74,4	13,7	6,8	1,7	3,4
Menfaat çatışmalarından kaçınmak ve olası bir menfaat çatışmasındaki tarafları uyararak	70,1	22,2	1,7	6	0
Faaliyetlerine etki edebilecek veya etki etmesi beklenebilecek herhangi bir hediye, iltifat veya misafirperverliği kabul etmek	76,9	17,9	3,4	0,9	0,9
Uygun bilgileri, mesleki kararları ve düşünceleri ifade etmek	83,8	6	3,4	4,3	2,6
Güvenilirliğe şüphe getirecek herhangi bir faaliyete katılmak	28,2	16,2	5,1	6,8	43,6
Bilgiyi olduğu gibi ve objektif olarak ifade etmek	59,8	21,4	5,1	6	7,7

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,***Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin**

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Kullanıcıların sunulan rapor, yorum ve tavsiyeleri anlamalarına etki edecek tüm ilgili bilgiyi açıklamak	48,7	24,8	8,5	8,5	8,5
Kendi yaptığı bir hatayı meslektaşlarına yüklemeye çalışmak	0,9	3,4	8,5	14,5	72,6
Herhangi bir meslektaşı hakkında olumsuz açıklamalarda bulunmak	1,7	5,1	7,7	21,4	64,1
Meslektaşları ile ilgili gizli bilgi ve belgeleri yasal veya mesleki amaçlarla gerekli olmadığı halde açıklamak	2,6	5,1	5,1	16,2	70,9
Meslektaşlarının mesleki kararlarını etkilemek için zorlayıcı araçlar kullanmak	1,7	5,1	6	20,5	66,7
Meslektaşlarıyla ilişkilerinde cinsiyet ayrımı gözetmek	2,6	4,3	6	15,4	71,8
Meslektaşlarına karşı konuşmalarında devamlı suretle üstünlük sağlamaya çalışmak	3,4	5,1	6	17,9	67,5
Herhangi bir meslektaşı hakkında başka bir meslektaşına olumsuz yargı ve açıklamalarda bulunmak	3,4	6	23,1	48,7	18,8
Meslektaşının başarısını kendine mal etmek	1,7	3,4	6,8	29,9	58,1
Üst yönetimine meslektaşı hakkında devamlı olarak olumsuz görüşlerde bulunmak	6,8	6	14,5	18,8	53,8
Başka bir meslektaşıyla anlaşması bulunan bir kişi ve kuruluşa hizmet verme teklifinde bulunmak	6	6	7,7	19,7	60,7
Meslektaşlarına zarar verecek şekilde ücret ve eleman temininde bulunmak	4,3	6,8	13,7	14,5	60,7

4. SONUÇ

Muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerini yansıtan tabloya göre, araştırmaya katılan meslek mensuplarının %78,4'ünü erkekler, %21,6'sını ise bayanlar oluşturmaktadır. Aynı zamanda ankete katılan meslek mensuplarının %17,4'ü 20 ila 29 yaşları arasında, % 33,6'sı 30 ila 39 yaşları arasında, % 24,1'i 40 ila 49 yaşları arasındadır. 50 ila 59 yaşları arasında olanların oranı %16,5 iken, 60 ve daha ileri yaşta olanların oranı ise % 8,4'dür.

Ek olarak, araştırmaya katılan meslek mensuplarının büyük bir bölümünün fakülte mezunu olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, eğitim düzeyi bağlamında en yüksek oran %78,6 ile fakülte mezunlarına aittir. Bunun yanında, araştırmaya katılan kişilerin %15,2'lik kısmının yüksek lisans eğitimini tamamlamış olduğu görülmektedir. Mesleğe kabul için 3568 sayılı yasanın çıkması ile fakülte mezunu olma şartı getirilmiştir. Bu bilgiler ışığında, halihazırda muhasebe meslek mensuplarının bir çoğunun yeterli eğitim düzeyinde oldukları yargısına varılmalıdır. Tabloya bakıldığında, meslek mensuplarının birçoğunun akademik kariyer yapmak için isteklerinin olmadığı da gözlenmektedir. Zira, doktora derecesine sahip olanların oranı yalnızca % 6,2'dir.

Araştırmaya dahil olan muhasebe meslek mensuplarının unvanları incelendiğinde ise, Yeminli Mali Müşavir sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Araştırmamıza katılan Serbest Mali Müşavirlerin oranı % 99,01 iken, Yeminli Mali Müşavirlerin oranı yalnızca % 0,9'dur. Bu husus daha çok Yalova ilinin İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illere göre çok daha az nüfus barındırmasıyla ilgilidir. Bunun yanında, muhasebe meslek mensuplarından % 9,7'si 1 ile 5 yıl arasında, % 18,1'i 6 ile 10 yıl arasında, % 25,7'si 11 ile 15 yıl arasında, %46,5'i ise 15 ve üzeri yıldır bu mesleği icra etmektedir.

Araştırmaya dahil olan muhasebe meslek mensuplarının % 10,3'ü 1-10 arasında mükellefe, %19,8'i 11-20 arası mükellefe, %22,4'ü 21-50 mükellefe, %47,5'i ise 50 ve üzeri mükellefe sahiptir. Bu bulgular ışığında meslek mensuplarının birçoğunun müşteri veya mükellef sayılarının yeterli seviyede olduğu belirtilmelidir. Aynı zamanda, muhasebe meslek mensuplarının % 4,9'unun 1000 TL ile 1500 TL arası, % 10,6'sının 1600 TL ile 2500 TL arası, % 12,6'sının 2600 TL ile 3500 TL arası, % 35,4'ünün 3600 TL ile 5000 TL arası, % 36,5'inin ise 5000 TL ve üzeri aylık ortalama gelire sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırma verileri incelendiğinde, meslek mensuplarının aylık gelirlerinin farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Elde edilen bilgilere göre, muhasebe meslek mensupları arasında düzenli bir gelir dağılımı olduğu kanısına varmak oldukça zor ve tutarsız bir genelleme olacaktır. Bu bilgiler ışığında, muhasebe meslek mensupları arasındaki gelir dağılımı düzensizliklerinin etik davranışların kabullenilmesi ve uygulanması noktasında direkt olmasa da dolaylı olarak etkisi olabileceği kanısına varılabilir.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Çalışmada, Yalova'da bulunan muhasebe meslek mensuplarına mesleklerini icra etmekten dolayı mutlu ya da mutsuz olup olmadıkları da sorulmuştur. Anketi yanıtlayanların % 33,6'sı bu soruya 'mutluyum' diye cevap verirken, % 66,4'ü ise 'mutsuzum' şeklinde cevap vermiştir. Bu bilgiler ışığında, meslek mensuplarının önemli bir kısmının bu mesleği icra etmekten ötürü mutlu olmadığı görülmüştür.

Muhasebe meslek mensuplarına mesleki özgüvenleri hakkında da soru yöneltilmiştir. Ankete katılan meslek mensuplarının % 52,2'si kendisini çok başarılı, %44,8'i ise başarılı olarak görmektedir. Araştırmannın bulguları, belirtilen soruya yanıt veren bireylerin hiçbirinin kendisini başarısız bulmadığına işaret etmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının şirket içi ilişkiler, müşterilerle ilişkiler, görev, sorumluluklar ve meslektaşlarla ilişkilerle ilişkin etik algılamalarını gösteren tabloya göre, öncelikle ankete katılan muhasebeciler şirketlerinde çalışan yöneticilerin kendilerinin etik dışı olarak düşünebilecekleri davranışlar göstermelerine göz yummayı genel olarak kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak görmektedirler. Bu soruya cevap veren meslek mensuplarının %38,9'u kısmen etik dışı ve %24,1'i tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir.

Aynı zamanda, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğuna göre, şirkette başarılı olabilmek için üst düzey bir yöneticinin etik anlayışını benimsemek kısmen etik dışı ve tamamen etik dışıdır. Bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %39,8 ve tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı ise %26,9'dur.

Muhasebe meslek mensupları şirkette bir yöneticinin şirket menfaatinden çok, kişisel bir yarar sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummayı ağırlıklı olarak tamamen etik dışı olarak görmektedirler. Bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %43,5'i bulmaktadır. Bir diğer anket sorusuyla paralel olarak, muhasebe meslek mensupları şirketteki bir yöneticinin kişisel menfaatten çok, şirkete menfaat sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummayı genel olarak kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak değerlendirmektedirler. Bu soruyu kısmen etik dışı şeklinde cevaplayanların oranı %35,5, tamamen etik dışı olarak cevaplayanların oranı ise %54,2'dir.

Çalışmanın sunduğu ilginç bir sonuca göre ise, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu işe eleman alırken adayın önemli kişilere olan yakınlığına bakmayı tamamen etik veya kısmen etik olarak görmektedir. Bu soruya tamamen etik şeklinde cevap verenlerin oranı %51,9 ve kısmen etik şeklinde cevap verenlerin oranı ise %35,2'dir.

İşletmede işe alınacak personelin daha önce etik dışı davranışlarının olmadığına bakmak hususunda ise muhasebe meslek mensupları arasında bir ikilem vardır. Muhasebecilerin %36'ine göre bu durum kısmen etik iken, %35,2'sine göre kısmen etik dışıdır. Yasal boşlukları mükelleflerin lehine yorumlamak noktasında ise muhasebe meslek mensuplarının %45'inin kısmen etik dışı algısına sahip oldukları görülmektedir.

İş hacmi yüksek olan müşterilerle ilgilenmek hususunda da muhasebe meslek mensupları ortak bir etik perspektife sahip değildir. Zira, muhasebecilerin %32,5'ine göre bu durum kısmen etik iken, %35'ine göre kısmen etik dışıdır. Bunun yanında, bir müşteri ile ücret dışında borç-alacak ilişkisine girmek çoğu muhasebe meslek mensubu için kısmen etik dışı olarak görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %45'i bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap vermiştir.

Müşterilerle mahkemelik olmak ise, genel olarak muhasebe meslek mensupları tarafından kısmen etik olarak düşünülmektedir. Bu soruya kısmen etik şeklinde cevap verenlerin oranı %35,6'dır. Muhasebe meslek mensuplarının neredeyse yarısına göre de (%49,6), müşterilerin herhangi biriyle ortaklık ilişkisi içinde olmak kısmen etik dışıdır.

Müşterilere muhasebe mesleği dışında diğer işletme fonksiyonları (pazarlama, üretim, finansman) konusunda herhangi bir katkı sağlamak muhasebe meslek mensuplarının %61,5'i tarafından tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi bulunmasında müşterilere aracılık etmek ise ağırlıklı olarak kısmen etik olarak algılanmaktadır. Bu soruya kısmen etik şeklinde cevap verenlerin oranı %34,2'dir. Diğer taraftan, müşterilere aynı Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi ile çalışmalarını konusunda tavsiyelerde bulunmak ise çok yüksek bir oranda tamamen etik dışı olarak kabul edilmektedir. Bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %82,9'dur.

Müşterilere mali bilgi sağlama dışında, daha az vergi ödeme konusunda yardım etmek ise ağırlıklı olarak kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak görülmektedir. Ankete katılan muhasebecilerin %33,3'ü bu soruya kısmen etik dışı ve %35'i ise tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir. Müşterilerin hesap sonuçları konusunda yaptıkları olumlu ya da olumsuz telkinleri dikkate almak ise ağırlıklı olarak (%67,5) tamamen etik dışı şeklinde düşünülmektedir.

Bireysel işler için müşterileri kullanmak da çoğu muhasebe meslek mensubu tarafından tamamen etik dışı olarak düşünülmektedir. Muhasebecilerin %58,1'i bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir. İş ilişkisi içine girilen müşterilerle flört etmek ise ağırlıklı olarak tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının %29,9'u bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir.

Günümüzde her meslekte, meslek mensuplarından mesleğini yerine getirirken bir takım kişisel, mesleki ve ahlaki nitelikler istenmektedir. Meslek mensuplarının bu özellikleri üzerinde barındırmasıyla hem mesleğin hem de meslek mensubunun gelişiminin sağlanacağı düşünülmektedir (Aymankuy ve Sakarya, 2003). Muhasebede etik, yasalara uygun işlemleri yaparak toplumun halihazırdaki değerlerini göz ardı etmemektedir. Diğer bir deyişle, muhasebe meslek mensubu mesleğini toplumun ahlaki değerlerine göre biçimlendirir ve mesleğini uygularken bu değer yargılarına önem vererek topluma güven sunar (Gül ve Ergün, 2004).

Muhasebe mesleğinin ahlaki temellendirmesi ile ilgili yapılan diğer bir tanım ise, meslek mensubunun kendi kendini kontrolünü, dürüstlüğü ve bağımsızlığını ifade eder. Başka bir ifadeyle, muhasebe meslek etiği, muhasebe meslek mensubunu belirli standartlara bağlayarak onun müşterilere, halka ve diğer uygulamacılara karşı ahlaki davranışlarla hizmet etmesini istemektedir. Yapılan hizmeti uygulayan meslek mensubu yeterli sorumluluğu barındıran, güvenilirliğini ispatlamış, doğru ve tarafsız davranışlar sergileyen kişi olmalıdır. Diğer taraftan toplumun da muhasebe meslek mensuplarından bazı beklentileri vardır. Kısaca, muhasebeci ve denetçilerin topluma karşı da sorumlulukları vardır (Çiftçi ve Çiftçi, 2003).

Muhasebe meslek etiğinin gelişmesinde, muhasebe mesleği hakkında edinilen bilgilerin şüphesiz etkisi vardır. Meslek mensubu ile işletme arasında mesleği ile alakalı anlaşılabilirlik, güvenilirlik, karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık disiplinleri olması gerekir. Bu bilgiler ışığında denilebilir ki, muhasebe meslek etiğinde yalnız meslek mensubunun değil, muhasebe mesleğinin bilgilerinin de önemli rolü vardır (Gül ve Ergün, 2004).

Tüm meslek mensupları meslek etiğini kendi meslek grubunun özelliklerine ve toplumun ahlaksal değerlerine uygun bir şekilde uygulamak zorundadır. Kendi ahlak kültürünü oluşturan meslek mensubu ise, bunu dünyanın her yerinde uygulamalıdır. Meslek etiği genellikle meslek mensuplarının kişisel özelliklerine ve ahlaki temellerine dayandığı için kişinin uygulayabildiği davranışlarla sınırlı kalabilmektedir. Meslek mensubunun değerleri toplum, çevre ve mesleki eğitim sistemi ile de şekillenebilmektedir. Muhasebe mesleğinde etik, diğer meslek gruplarına göre daha önemlidir. Çünkü muhasebe mesleği tüm meslek grupları ile ilişkilendiği için, muhasebecilerin faaliyetlerini sürdürdükleri esnada yaptıkları davranışlar toplumun büyük bir kesimini etkilemektedir. Bu durum, muhasebe meslek mensubunun ülkedeki ekonomik, siyasal ve hatta sosyo-kültürel değerleri doğrudan etkilediğini gösterir. Meslek mensubunun etik kurallara bağlılığı tüm bu yapıları olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Araştırmanın dikkat çekici bir başka bulgusuna göre ise, akraba ve tanıdık müşterilere ayrıcalıklı davranmak genel olarak kısmen etik şeklinde algılanmaktadır. Bu soruyu kısmen etik olarak cevaplayanların oranı %38,5'dir. İş ilişkisi içerisinde olmayan akraba veya tanıdık müşterilerin işlerinin görülmesinde meslektaşlardan kolaylık sağlamalarını istemek hususunda ise muhasebe meslek mensupları arasında bir kararsızlık hakimdir. Muhasebe meslek mensuplarını %25,6'sı bu durumun etik veya etik olmaması hususunda kararsızdır.

Kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda müşterileri yönlendirmeye çalışmak ise genel olarak tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının %30,5'i bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir. Diğer taraftan, ilginç bir şekilde muhasebe meslek mensuplarının çoğuna göre hareketlerini tasvip etmediği herhangi bir müşteriyi deşifre etmek tamamen etik veya kısmen etikdir. Bu soruya tamamen etik şeklinde cevap verenlerin oranı %29,9 ve kısmen etik şeklinde cevap verenlerin oranı ise %29,1'dir.

Müşterinin işletme ile ilgili kaynaklardan ya da avantajlardan yararlanmasını ırk, din, cinsiyet, engellilik, ulusal köken ya da medeni durumu yüzünden engellemek, çoğu muhasebe meslek mensubuna göre tamamen etik dışıdır. Bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %60,7'dir. Benzer şekilde, muhasebe meslek mensuplarının neredeyse yarısı olan %49,6'sına göre çalışma saatleri içerisinde kişisel işlerle ilgilenmek tamamen etik dışıdır.

İşe gelmemek için gerçeğe aykırı mazeret bildiriminde bulunmak, muhasebe meslek mensuplarının çoğuna göre kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %26,5 ve tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı ise %35,9'dur. İşletmenin fiziksel kaynaklarını (malzeme, araç-gereç vb.) kişisel amaçlar için kullanmak da çoğu muhasebeciye göre tamamen etik dışıdır. Bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %41'dir.

Geçerli mazeret dışında iş saatlerini ihlal etmek (Öğle tatilini uzatma, geç gelme, erken ayrılma) genel olarak muhasebe meslek mensupları arasında tamamen etik dışı olarak kabul edilmektedir. Bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %49,6'dır. Kayıtlar üzerinde değişiklik yapmak ve meslektaşları buna yöneltmek, muhasebe meslek mensuplarının %59,8'i için tamamen etik dışı olarak görülmektedir. Ek olarak, müşterilere ait gizli tutulması gereken bilgileri-sırları (maddi durum, özel bir hastalık vb.) diğer müşteriler önünde açıklamada bir sakınca görmemek, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu tarafından kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak görülmektedir.

Bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %20,5 ve tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı ise %42,7'dir.

İşyerine alkol veya uyuşturucu herhangi bir madde alarak gelmek, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu tarafından kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %19,7 ve tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı ise %57,3'tür. Benzer şekilde, müşterilere ait parayı kişisel işler için kullanmak da kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak ele alınmaktadır. Bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap veren muhasebe meslek mensuplarının oranı %24,8 ve tamamen etik dışı şeklinde cevap veren muhasebe meslek mensuplarının oranı ise %46,2'dir.

Müşterilere olanak olduğu halde konuyu daha iyi anlamalarını sağlayacak materyalleri fazla iş yükü getirir düşüncesi nedeniyle kullanmaktan kaçınmak, çoğu muhasebe meslek mensubuna göre kısmen etik dışı ve tamamen etik dışıdır. Bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %17,9 ve tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı ise %55,6'dır. Argo terim kullanmaktan çekinmemek ise muhasebecilerin %85,5'i için tamamen etik dışıdır.

İçinde yaşanılan toplumun kültürel değerleriyle alay edercesine beyanlarda bulunmak, %30,8 oranında kısmen etik dışı ve %59 oranında tamamen etik dışı görülmüştür. Müşteri olanaklarını kişisel çıkar için kullanmak ise %17,9 kısmen etik dışı ve %76,9 tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Aynı zamanda, müşterilere işinin dışında herhangi bir şey satma girişiminde bulunmak %25,6 kısmen etik dışı ve %40,2 tamamen etik dışı olarak dikkate alınmaktadır.

Diğer taraftan, muhasebe meslek mensuplarının %76,1'ine göre bilgi ve becerilerini geliştirerek uygun bir mesleki yetenek seviyesini sürdürmek tamamen etikdir. Benzer şekilde, muhasebe meslek mensuplarının %89,7'si mesleki görevlerini ilgili yasalar, düzenlemeler ve teknik standartlara uygun olarak yerine getirmeyi tamamen etik bulmaktadırlar. Uygun ve güvenilir bilgi analizinin ardından, ilgili bilgiyi tam ve açık bir şekilde sunarak tavsiyelerde bulunmak muhasebe meslek mensuplarının %43,6'sı için tamamen etik ve %28,2'si için kısmen etikdir.

Eğer, yasal olarak zorunlu kılınmamışsa görevleri sırasında elde ettikleri gizli bilgiyi yetki verilmedikçe üçüncü kişilere açıklamak muhasebe meslek mensuplarının %82,1'i tarafından tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Astlarını görevleri sırasında elde ettikleri bilginin gizliliği konusunda uyararak muhasebecilerin %40,2'si için tamamen etik ve %25,6'sı için ise kısmen etikdir.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-19

Menfaat çatışmalarından kaçınmak ve olası bir menfaat çatışmasındaki tarafları uyarmak muhasebe meslek mensuplarının %70,1'i için tamamen etik ve %22,2'si için kısmen etikdir. Araştırma bulgularından dikkat çeken bir diğerine göre ise, faaliyetlerine etki edebilecek veya etki etmesi beklenebilecek herhangi bir hediye, iltifat veya misafirperverliği kabul etmek muhasebe meslek mensuplarının %76,9'una göre tamamen etik, %17,9'una göre ise kısmen etikdir. Uygun bilgileri, mesleki kararları ve düşünceleri ifade etmek ise muhasebe meslek mensuplarının %83,8'ine göre tamamen etikdir.

Güvenilirliği şüphe getirecek herhangi bir faaliyete katılmak, genel olarak (%43,6) tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Bilgiyi olduğu gibi ve objektif olarak ifade etmek ise muhasebe meslek mensuplarının %59,8'ine göre tamamen etik ve %21,4'üne göre de kısmen etikdir. Kullanıcıların sunulan rapor, yorum ve tavsiyeleri anlamalarına etki edecek tüm ilgili bilgiyi açıklamak da muhasebe meslek mensuplarının %48,7'sine göre tamamen etik ve %24,8'ine göre ise kısmen etikdir.

Fakat, kendi yaptığı bir hatayı meslektaşlarına yüklemeye çalışmak muhasebe meslek mensuplarının %72,6'sı için tamamen etik dışı olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde, herhangi bir meslektaşı hakkında olumsuz açıklamalarda bulunmak da muhasebe meslek mensuplarının %64,1'i için tamamen etik dışıdır. Meslektaşları ile ilgili gizli bilgi ve belgeleri yasal veya mesleki amaçlarla gerekli olmadığı halde açıklamak, muhasebecilerin %70,9'u tarafından tamamen etik dışı olarak beyan edilmiştir.

Meslektaşlarının mesleki kararlarını etkilemek için zorlayıcı araçlar kullanmak da muhasebe meslek mensuplarının %20,5'i için kısmen etik dışı ve %66,7'si için ise tamamen etik dışı olarak görülmektedir. Meslektaşlarıyla ilişkilerinde cinsiyet ayrımı gözetmek, %71,8 oranında tamamen etik dışı olarak belirtilmiştir. Meslektaşlarına karşı konuşmalarında devamlı suretle üstünlük sağlamaya çalışmak ise muhasebe meslek mensuplarının %17,9'u için kısmen etik dışı ve %67,5'i için tamamen etik dışıdır.

Muhasebe meslek mensuplarının %48,7'sine göre, herhangi bir meslektaşı hakkında başka bir meslektaşına olumsuz yargı ve açıklamalarda bulunmanın kısmen etik dışı olduğu tespit edilmiştir. Meslektaşının başarılarını kendine mal etmek ise, muhasebe meslek mensuplarının %29,9'u için kısmen etik dışı ve %58,1'i için tamamen etik dışıdır. Üst yönetime meslektaşı hakkında devamlı olarak olumsuz görüşlerde bulunmak, katılımcıların %18'i tarafından kısmen etik dışı ve %53,8'i tarafından tamamen etik dışı olarak raporlanmıştır.

Başka bir meslektaşıyla anlaşması bulunan bir kişi ve kuruluşa hizmet verme teklifinde bulunmak, araştırma sonuçları ışığında muhasebecilerin %19,7'si için kısmen etik dışı ve %60,7'si için tamamen etik dışıdır. Meslektaşlarına zarar verecek şekilde ücret ve eleman temininde bulunmak, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğuna göre kısmen etik dışı ve tamamen etik dışıdır.

Bu soruya kısmen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %14,5 ve tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı da %60,7'dir.

Belirtilen istatistiki sonuçların yanında belirtmek gerekir ki, etik kurallar yazılı olarak bulunmamakta ve uygulanabilirliği kişilerin vicdani hareket ve tercihlerine kuvvetlice bağlıdır. Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine uymaları ya da uymamaları birçok farklı sahaya önemli etkiler yapmaktadır. Yalova ilinde muhasebe meslek mensuplarının genel olarak etiğe ve muhasebe meslek etiğine olan bakış açılarının tespitine yönelik olarak bir çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada öne çıkan en önemli neticelerden birisi muhasebe meslek mensuplarının genel olarak etik ve meslek etiği kavramlarına duyarlı kalmadıkları ve kendilerini bu konularda sürekli geliştirmeye arzulu ve gönüllü olmalarıdır. Bununla birlikte, araştırma etik algısıyla ilgili bir takım ilginç sonuçlar da üretmiştir

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre, Yalova ili sınırları içerisinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının etik değerlere genel çerçevede bağlı olduğu ve buna göre hareket ettiği sonucuna varılmıştır. Ancak, anket sorularının bazılarında verilen cevaplar da etik algısının yine de tam olarak oturmadığını göstermektedir. Etik kavramının yaygınlaşması ve uygulanabilmesi için etik değerlerin toplumun geneli tarafından benimsenmesi gereklidir. Bu nedenle gerek toplum, gerekse kanun koyucu muhasebe meslek mensubunu destekler şekilde yönlendirici olmalıdır. Meslek etiği olarak adlandırılan birçok kural kanunlar tarafından da zorlayıcı olarak uygulanmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu tüm bunları göz önünde tutarak paralel bir şekilde yasalar oluşturmalıdır. Yasal boşluklardan doğan suçların cezaları daha caydırıcı özellikte olmalıdır.

Bunun dışında günümüzde muhasebe meslek örgütü için temel ihtiyaç haline gelen hizmet içi eğitim konusuna da gereken önem gösterilmelidir. Meslek ahlakına uygun davranışların eğitim aracılığıyla edinilebileceği gözden kaçmamalıdır. Bu bulgular ışığında, yüksekokul, lisans ve yüksek lisans seviyelerinde işletme ile muhasebe programlarında etikle ilgili derslerin entegrasyonu kilit bir rol üstlenmektedir. Bu sayede, ileriye dönük planları içerisinde muhasebe mesleğine yönelmek olan bireylere mesleki ahlaki kuralları eğitimlerinin ilk safhalarında kazandırılmış olacaktır.

5. ARAŞTIRMA KISITLARI VE GELECEK ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER

Araştırma yalnızca Yalova ilini kapsadığı için demografik özellikler göz önünde bulundurularak genelleme yapılmamalıdır. Farklı iller ve farklı bölgeler farklı demografik etkenlere sahip olabileceği için farklı sonuçlar elde edilebilir. Araştırmanın yalnızca Yalova ilini kapsamı hususu anketin ilk kısıtıdır.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

İkinci kısım ise araştırma sonuçlarının muhasebe meslek mensuplarının kişisel görüşlerini yansıtmaktadır. Araştırma için kullanılan anket metodolojisi sonuçların elde edilmesi için uygundur ve sonuçlar istatistik programıyla objektif bir şekilde değerlendirilmiştir. Ancak, anket sorularına verilen cevapların muhasebe meslek mensuplarına göre değişebildiği ve öznel bir yapı arz ettiği noktası unutulmamalıdır. Gelecek çalışmalar, anket metodolojisi ile birlikte simültane olarak ek yöntemlerden de yararlanabilir.

Gelecek çalışmaların, örnek sayısını arttırmaya odaklanması da önerilmektedir. Bu çalışmada katılımcıların geri dönüş oranı yüksek olsa da, muhasebe meslek mensuplarının yoğun iş temposu araştırmaya katılım seviyesini aşağıya çekmiştir. Farklı illerin de çalışmaya dahil edilmesi daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır.

Son olarak, gelecek çalışmalar çeşitli aralıklarla farklı zaman dilimlerinde veri toplayarak analiz edebilir. Böylece, gelişim trendleri de daha net bir şekilde tespit edilecektir. Aynı zamanda, muhasebe meslek mensuplarının etik algı düzeylerindeki değişim ve dalgalanmalar daha yakından izleneceği gibi, dönemler arasında karşılaştırma yapma imkanı da doğacaktır.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

KAYNAKÇA

Armstrong M.B. (1987), "Moral Development and Accounting Education", *Journal of Accounting Education*, 5(1), s.27-43.

Aydın, İnyet Pehlivan. (2002), "Yönetmelik Matematik ve Örgütsel Etik", Pegem Yayıncılık, s.5, s. 75.

Aymankuy, Yusuf ve Şakir Sakarya. (2003), "Finansal Piyasalar ve Meslek Etiği", *International Business And Professional Ethics Congress Notes*, s. 188.

Aymankuy, Yusuf ve Mehmet Sarıoğlan. (2005), "Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:14, ss. 23-46.

Beren Fatih. (2001), "Türkiye'deki Polislik Uygulamaları Perspektifinden Polis Meslek Etiği", *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1-2, s.75-98.

Cohen, Jeffrey R., Laurie W Pant, David J. Sharp. (2001), "An Examination of Differences in Ethical Decision – Making Between Canadian Business Students and AccountingProfessionals," *Journal of Business Ethics*.

Çiftçi, Yavuz ve Birgöl Çiftçi. (2003), "Muhasebe Mesleğinde Etik", *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, s.80.

Ergün, Halil ve Kudret Gül. (2005), "Muhasebe Mesleği Etik Kuralları ve Bu Kuralların Meslek Mensuplarıncı Algılanışı", *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 25, ss.143-154.

Ertaş, F., Arslan M. Coşkun. (2009), "Bağımlı ve Bağımsız Muhasebecilerin Meslek Etiği Algılama Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma", *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Yıl:8, Sayı:27.

Eynon, Gail, Nancy Thorley Hills, Kevin Stevens. (1997), "Factors that Influence the Moral Reasoning Abilities of Accountants: Implications for Universities and the Profession", *Journal of Business Ethics*, Vol. 16, Issue: 12-13, ss.1297-1309.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Fleming, D. M., Romanus, R. N., Lightner, S. M. (2009), "The Effect of Professional Context on Accounting Students' Moral Reasoning", *Issues in Accounting Education*, Vol. 24, Issue: 1, ss.13-30.

Gül, Kudret ve Halil Ergün. (2004), "Muhasebe Mesleğinde Etik", *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, s.57.

Güney, S. ve Ramazan Bozkurt. (2012), "The Problems and Ethical Attitudes of Accounting Professionals Toward Accounting Errors and Frauds: A Model Practice in City of Erzurum", *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 3, No: 20, s.255-268.

Hansen, J. ve Bonnie K. Klamm. (2012), "A Study of Accounting Students' Ability to Recognize and Evaluate Fraud Risk", *Journal of Theoretical Accounting Research*, Vol. 8, Issue: 1, s.1-24.

Kirel Çiğdem. (2000), "Örgütlerde Etik Davranışlar ve Bir Uygulama Çalışması", *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, s.120.

Kurnaz, Niyazi ve Yusuf Gümüş. (2010), "Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Mesleği İle İlgili Etik Dışı Davranışlara İlişkin Algı Analizi: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Örneği", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 46, s.157-174.

Kutlu, Hüseyin Ali (2008), "Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İnkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt:63, Sayı:2, ss.143-170.

Landry, Raymond; Glen D. Moyes ve Angelica C. Cortes. (2004), "Ethical Perceptions Among Hispanic Students: Differences by Major and Gender", *Journal of Education for Business*, Vol. 80, No. 2, ss. 102-108.

Şınga-Muşan, C. ve Önkal-Atay, D. (2003), "Contextual Effects on Ethical Sensitivity and Penalty Judgments: The Turkish Case", *Teaching Business Ethics*, Vol. 7, Issue: 4, ss.341-363.

O'Leary, C. ve Radich, R. (2001), "An Analysis of Australian Final Year Accountancy Students' Ethical Attitudes", *Teaching Business Ethics*, Cilt: 5, Sayı: 3, ss.235-249.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,

Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzin

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Oyman Mine. (1999), “Pazarlamada Etiksel Karar Alma”, Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı, Mustafa Kemal Üniversitesi İ.İ.B.F, Hatay, s.290-299.

Özbirecikli, Mehmet ve Tülin Ural. (2006), “Muhasebe Mesleğinde Yaşanan Etik Dışı Davranışların Tespiti ve Etiksel Değerlendirmesi: Türkiye Örneği”, İktisat İşletme ve Finans Dergisi, Cilt:21, Sayı: 248, ss.102-119.

Özkan, Azzem ve Tansel Hacıhasanoğlu (2012), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Kişilik Özellikleri ve Etik Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkiler”, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt :5, Sayı: 2, ss.37-52.

Sakarya, Şakir ve Suat Kara (2010), “Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:12, Sayı: 18, ss. 57-72.

Sanchez, Maria H. ve Zhang, Shirley W. (2012), “The Role of the Expert Witness in Accounting Fraud Cases”, Global Journal of Business Research, Vol. 6, No: 1, s.103, 108.

Selimoğlu, Seval Kardeş (1997), “Muhasebe Meslek Ahlakı (Etik) Yaklaşımı”, 3. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, GSMM Odası Yayın No: 20, Antalya, s.146-159.

Shaub M.K. (1994), “An Analysis of The Association of Traditional Demographic Variables with the Moral Reasoning of Auditing Students and Auditors”, Journal of Accounting Education , 12(1), s.1-26.

Stanga K. G ve Turpen, R.A . (1991),”Ethical Judgements on Selected Accounting Issues; An Empricial Study”, Journal of Business Ethics, 10(10) s. 739-747.

Toramam Cengiz ve Ahmet Akçan. (2003), “Muhasebe Denetiminde Etik Teori”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, s.60.

Tükenmez, N. M. ve Kutay, N. (2005), “Muhasebe Meslek Mensubunun Karar Alma Sürecinde Meslek Ahlakının Yeri: Çok Boyutlu Analiz - İzmir Örneği” Muhasebe ve Finansman Dergisi, Cilt: 25, ss.155-164.